

Inhoudelijke en strategische verkenning master Jeugdzorg

Eindrapportage

**Katja van Vliet (Verwey-Jonker Instituut)
Nico van Tol (Hogeschool Leiden)**

Utrecht/Leiden, april 2007

Inhoud

1	Inleiding	5
2	Behoeften van het werkveld	9
3	Wat moet aan de orde komen in de masteropleiding?	11
4	Een master in de jeugdzorg die inspeelt op veranderingen	17
5	Blauwdruk van de opleiding	19
6	Strategische en exploitatierandvoorwaarden	21
7	Literatuur	27
	Bijlage 1 Gesprekspartners	29
	Bijlage 2 Deelnemers expertmeeting	31
	Bijlage 3 Andere (mogelijk) relevante masteropleidingen	33
	Bijlage 4 Activiteiten en tijdsplanning	35

Inleiding

De afdeling Social Work van de Hogeschool Leiden heeft het voornemen om een aansprekende masteropleiding op te zetten, samen met andere hogescholen, een universiteit, partners uit het werkveld van de jeugdzorg en enkele landelijke onderzoeksinstituten. Uitgangspunt is een stevige bijdrage te leveren aan effectiviteit, kwaliteit en professionaliteit in de jeugdzorg. De masteropleiding zal worden ontwikkeld met de jeugdzorg als gelijkwaardige partner. Op die manier sluit de opleiding aan bij actuele thema's in de samenleving en bij wat nodig is in de beroepspraktijk.

Op 4 juli 2006 heeft een startbijeenkomst plaatsgevonden met de beoogde samenwerkingspartners. Doel van deze bijeenkomst was de belangstelling te peilen bij het werkveld, de kennisinstellingen en de hogescholen om vanuit verschillende belangen en perspectieven een master op te zetten. Daarmee wordt een gezamenlijk belang gediend, namelijk het vergroten van de deskundigheid van de hulpverleners in de jeugdzorg. De bijeenkomst leverde de volgende uitgangspunten op:

- Het betreft een beroepsgerelateerde master die voortborduurde op bestaande hbo-bacheloropleidingen en de professionalisering (emancipatie) beoogt van een grote beroepsgroep. Het gaat dus om een hbo-master.
- De master leidt op tot wat de beroepspraktijk wenst. Er zijn nieuwe taken en functies op een niveau tussen hbo en wo en taken die voorheen waren voorbehouden aan wetenschappelijk opgeleiden. Dat kan gevolgen hebben voor het functiegebouw van de instelling. (Vergelijk de opleidingen tot Advanced Nurse Practitioner en die tot Verpleegkundig Specialist GGZ.)
- De beroepspraktijk bepaalt de inhoud. Deze wordt ingegeven door wat de instellingen nodig hebben om hun eigen doelstellingen te realiseren. De master richt zich op het (bege-)leiden van processen, het behandelen van vraagstukken en het oplossen van problemen die direct gekoppeld zijn aan de zorg- en hulpverlening. Uitkomsten van onderzoek (best practices/evidence based) worden daarbij benut.
- De instellingen zijn mede-eigenaar. Immers, de beroepspraktijk bepaalt in hoge mate de inhoud en levert de werk-lerplaatsen en taken en functies.
- De master wordt opgebouwd volgens een modulair systeem. De cursist kan het te volgen onderwijsprogramma zelf samenstellen (welk blok, in welke periode en bij welke school). Er wordt op een goede manier theoretisch, praktisch en competentiegericht getoetst.
- Hogeschool Leiden is initiatiefnemer en zet zich in om samenwerking met andere hogescholen te realiseren. Ten eerste om de master zo sterk mogelijk te positioneren en ten tweede om enige landelijke dekking te kunnen realiseren. In eerste instantie zijn de hogescholen Fontys en Windesheim benaderd om samen te werken aan het realiseren van deze master. Op korte termijn wordt duidelijk of en hoe deze samenwerking vorm kan krijgen.

Om een masteropleiding te realiseren die aansluit bij en gedragen wordt door het werkveld, en die tegelijkertijd de kennis over 'practice based evidence' en 'evidence based practice' bij de betrokken kennisinstituten optimaal benut, is een inhoudelijke en strategische verkenning noodzakelijk. Overigens vindt de kennisvorming juist in interactie met het werkveld plaats. De masteropleiding kan daarom ook worden opgevat als een kennisnetwerk of een lerende netwerkorganisatie. De verkenning dient niet alleen om een organisatorisch en inhoudelijk voorstel voor de opleiding te ontwikkelen, maar is tevens een eerste stap in de fundering en ontwikkeling van een dergelijk netwerk. Dat wil zeggen, er wordt niet alleen onderzocht wat de strategische en inhoudelijke randvoorwaarden zijn. Er wordt tegelijkertijd in en door de verkenning een context en infrastructuur gecreëerd die ervoor zorgt dat de masteropleiding goed gefundeerd is en grote kans van slagen heeft. Kortom, de verkenning moet er ook toe leiden dat bestuurders en professionals het belang van een dergelijke opleiding onderschrijven en ondersteunen.

De afdeling Social Work van de Hogeschool Leiden heeft het Verwey-Jonker Instituut gevraagd een verkenning uit te voeren naar de strategische, inhoudelijke en exploitatierandvoorwaarden voor een beroepsgerichte masteropleiding Jeugdzorg.

De vraagstelling bestaat uit de volgende deelvragen.

1. Wat zijn de strategische randvoorwaarden en hoe creëren we een vruchtbare politiek-bestuurlijke context? (Wie zijn belangrijke sleutelpersonen (beslissers op bestuursniveau) om de masteropleiding te realiseren? Wat is hun belang/agenda? Hoe krijgen we hen op één lijn?)
2. Wat zijn de inhoudelijke randvoorwaarden? (Wat zijn de behoeften van het werkveld? Wat hebben de kennisinstituten te bieden? Hoe ziet de blauwdruk van de opleiding eruit? Wat is de rode draad?)
3. Wat zijn de exploitatierandvoorwaarden? (Wat zijn mogelijk contra-indicaties voor het realiseren van de master, wat zijn benodigde studentenaantallen, te verwachten kosten, wie zijn concurrenten?)

De verkenning bestaat uit twee onderdelen: een strategische verkenning en een inhoudelijke verkenning. Doel van de strategische verkenning is het inventariseren van de randvoorwaarden en het ontwikkelen van draagvlak in de politiek-bestuurlijke context. Doel van de inhoudelijke verkenning is het inventariseren van de behoeften van het werkveld en van het aanbod van de kennisinstituten voor het ontwikkelen van een blauwdruk voor de opleiding.

Voor de inhoudelijke en strategische verkenning zijn gesprekken gevoerd met de beoogde partners in de jeugdzorg en jeugdhulpverlening in de regio Leiden, met deskundigen (wetenschappers en vertegenwoordigers van kennisinstituten) en vertegenwoordigers van de opleidingen waarmee samenwerking wordt beoogd. Voor de strategische verkenning zijn daarnaast gesprekken gevoerd met vertegenwoordigers van de MOgroep, de provincie Zuid-Holland en het ministerie van VWS (zie bijlage 1). De voorlopige resultaten uit de gesprekken zijn getoetst in een inhoudelijke en een strategische expertmeeting (zie bijlage 2).

In deze eindrapportage worden de resultaten van de inhoudelijke en de strategische verkenning gepresenteerd. In paragraaf 2 komen de behoeften van het werkveld aan bod. Paragraaf 3 beschrijft wat volgens de geraadpleegde wetenschappers en vertegenwoordigers van kennisinstituten in de master Jeugdzorg aan de orde zou moeten komen. Op basis van de eerste verkenning van de behoeften van het werkveld en de visies van de deskundigen volgt in paragraaf 4 een beschrijving van de taken en bekwaamheden van een master Jeugdzorg. Paragraaf 5 biedt een schets van een eerste blauwdruk van de opleiding. Tot slot komen in paragraaf 6 de strategische en exploitatie randvoorwaarden aan bod.

Behoeften van het werkveld

Aan de gesprekspartners vanuit het werkveld is gevraagd of er behoefte bestaat aan een beroepsgerichte ‘master’ in de jeugdzorg en welke prioriteit en welk belang men aan dit voornemen hecht. Besproken is aan wat voor ‘advanced’ professionals de jeugdzorg behoefte heeft. Ook is gevraagd op welke ontwikkelingen de masteropleiding moet inspelen, welke bekwaamheden de master-opgeleiden nodig hebben, welke positie, functies en taken deze professionals moeten krijgen en wat in het licht hiervan in de masteropleiding zeker aan de orde moet komen.

Behoeftte aan gespecialiseerde uitvoerders voor ingewikkelde situaties

Uit de gesprekken blijkt dat er behoefte is aan een masteropleiding die is gericht op *gespecialiseerde uitvoerders voor ingewikkelde situaties*. De gesprekspartners vinden over het algemeen dat hbo- en universitair opgeleiden niet voldoende gekwalificeerd zijn voor het werk dat ze moeten doen. Dit is overigens niet alleen vanwege de gebrekkige aansluiting van de opleiding op de arbeidsmarkt, maar ook doordat jonge hbo-afgestudeerden nog geen werk- en levenservaring hebben. Bij Cardea bijvoorbeeld kan het accent liggen op interventies in probleemgezinnen, en dat vereist nogal wat vaardigheden. Naast lef (‘je moet er wel in durven gaan, het zijn niet de leukste gezinnen’) vraagt dit van hulpverleners kennis en vaardigheden die tijdens de reguliere opleiding niet kunnen worden aangeleerd vanwege de jonge leeftijd, het gebrek aan levens- en werkervaring van de studenten en de ‘binnenschoolse’ context. Naast specifieke methodieken zoals PMTO en Triple P noemen de deelnemers ook systeemgericht werken en het beschikken over een keur aan gespreksvaardigheden.

Opgeleid in best practices en *evidence based* methodieken (EBM)

De werkveldvertegenwoordigers hebben behoefte aan medewerkers die zeer goed zijn ingevoerd in de werking van *best practice* methodieken: wat werkt, hoe en waarom. Vooral methodieken die binnen de instellingen al toegepast en onderzocht worden. Om die reden willen de instellingen ook zeggenschap in de keuze voor het vervolmaken van deze methodieken tot EBM en voor de methodieken die ook in de opleiding aan de orde komen. Cardea noemt als voorbeelden PMTO, Triple P, Families First.

Beoordelen en overdragen van methodieken

Deze specialisten moeten niet alleen de methodieken begrijpen (doorgronden) op hun werkzaamheid en die desgewenst kunnen uitvoeren, maar moeten hierop ook kritisch kunnen reflecteren. Een bijdrage leveren aan onderzoek naar de werkzaamheid van methodieken is noodzakelijk. Daarnaast moeten ze in staat zijn methodieken over te dragen aan collega’s en hen daarin kunnen begeleiden.

Zichzelf sturen als professioneel hulpverlener

Er is behoefte aan hulpverleners die kunnen reflecteren op het hulpverleningsproces en op het eigen functioneren. Benadrukt wordt dat hulpverleners een goede balans in tijd en kwaliteit vinden, dus zowel effectief als efficiënt kunnen werken. Ze moeten zichzelf als professioneel hulpverlener kunnen 'managen'. Belangrijk is dat ze kunnen omgaan met het instrumentarium dat voor en door de hulpverlening wordt gebruikt.

Leiding geven en nemen op inhoud, zorg en hulpverlening in een breder kader plaatsen en coördineren

Er is behoefte aan hulpverleners met een grote mate van zelfstandigheid en taakverantwoordelijkheid. Dit zal dan ook tot uitdrukking moeten komen in hun taken en bevoegdheden, zoals de verantwoordelijkheid voor het handlingsplan. Er is behoefte aan medewerkers die in complexe situaties, bijvoorbeeld werkend bij gezinnen met veel uiteenlopende problemen, zowel de inhoudelijke als de strategische zorgcoördinatie op zich kunnen nemen. Zoals gezegd is er behoefte aan medewerkers op masterniveau die zeer goed zijn in uitvoeren en aan collega's die hierbij kunnen coachen en leiden. Op strategisch niveau gaat het om de samenwerking met - de vaak vele - verschillende instellingen. Dat betekent dat voldoende kennis van andere sectoren, en het hiermee goed kunnen samenwerken en communiceren, noodzakelijk is.

Inzicht in wet- en regelgeving en verantwoordelijkheid nemen

In het verlengde van bovenstaande kenmerken is er behoefte aan medewerkers die inzicht hebben in wet- en regelgeving en weten wat hun verantwoordelijkheid is. Ze moeten in staat zijn hun positie te bepalen naar hun cliënten, de instelling en de samenleving: 'wat is je plicht, voor wie werk je en wanneer moet je aan de bel trekken?'

Aanvullingen in de inhoudelijke expertmeeting

In de inhoudelijke expertmeeting werden de behoeften van het werkveld onderschreven met de volgende aanvullingen of accenten:

- *Belangrijke elementen volgens Bureau Jeugdzorg zijn diagnosticeren, beoordelen van risico's en motivationele technieken. Het voorstel is om diagnostiek als apart onderwerp mee te nemen. Belangrijk hierbij is dat het verschil met de hbo'er kan worden aangegeven.*
- *De rol van kennisontwikkeling is belangrijk en dient hier ook terug te komen.*
- *Ontwikkelen van sensitiviteit en responsiviteit is belangrijk: inzicht in en beoordelen van maatschappelijke trends om de hulpvraag goed te kunnen plaatsen.*
- *Naast de vraaggerichtheid en effectiviteit is ook de normatieve dimensie belangrijk. De normativiteit vormt het hart van de hulpverlening, maar is niet vanzelf aan methoden gekoppeld. Normativiteit wordt overigens wel geoperationaliseerd bij de thema's.*

Wat moet aan de orde komen in de masteropleiding?

In de gesprekken met de deskundigen (wetenschappers en vertegenwoordigers van de kennisinstellingen) zijn ideeën over de inhoud, de opbouw en de vormgeving van de masteropleiding aan de orde gekomen. Nagegaan is wat de gesprekspartners vinden van de keuze voor een thematische en modulaire vormgeving. Daarnaast is gepeild wat hun ideeën zijn over wie wat kan betekenen. Ook is gevraagd welke bijdragen de deskundigen en de kennisinstellingen hieraan kunnen leveren.

Kanttekening: wat de beroepspraktijk wenst moet niet zonder meer het uitgangspunt zijn

Een van de geraadpleegde deskundigen plaatst een kanttekening bij het uitgangspunt dat de master zou moeten opleiden tot wat de beroepspraktijk wenst. Volgens hem is er een verschil tussen wat de beroepspraktijk wenst en wat die zou moeten wensen. Het is belangrijk dat de praktijk openstaat voor nieuwe ontwikkelingen, trends, mogelijke vragen. Dat betekent dat mensen worden opgeleid die zodanig kunnen reflecteren dat het aanbod flexibel kan worden ingevuld en aangepast. Dat vereist een zekere distantie. De beroepspraktijk bepaalt de inhoud, maar niet zonder een vorm van interactie met en analyse van maatschappelijke ontwikkelingen. Het gaat erom de aanbodgerichtheid te doorbreken, maar wel aan te sluiten bij de beroepspraktijk. De eindtermen zou je moeten vaststellen in samenspraak met werkgevers en de beroepsgroep en met - op enige afstand - de overheid en het beleid.

De jeugdzorg heeft hoogopgeleide en -gekwalificeerde mensen nodig

Ook de geraadpleegde deskundigen constateren dat er een kloof is tussen hbo- en universitair opgeleiden. Volgens een van de gesprekspartners zal vanwege de complexiteit van de zorg de trend van substitutie in de vorm van opwaardering van functies zich tussen nu en vijf jaar bij meerdere functies voordoen: mbo-groepsleiders worden hbo'ers, teamleiders worden masteropgeleiden. Er is een grijs gebied tussen uitvoering en gedragswetenschappelijke bijdrage. Dat is het gebied waarop de master zich zou moeten richten. Volgens deze gesprekspartner is ook op het terrein van gemeentelijk jeugdbeleid behoefte aan medewerkers die niet per definitie universitair geschoold zijn, maar wel geschoold in analyse, beleidsvoering en besluitvorming. De masteropleiding zou daaraan aandacht moeten besteden door een module Beleidsontwikkeling en bestuurskunde.

Inhoudelijk aansturen, adviseren, coachen, onderzoeken, ontwikkelen, implementeren

Er is behoefte aan inhoudelijk middenkader: werkbegeleiders die inhoudelijk kunnen aansturen, adviseren, coachen, onderzoek doen, methodieken ontwikkelen en implementeren. Wel vanuit en gericht op praktische, toegespitste, kennis. Het gaat om wetenschappelijk onderbouwde kennis van uitvoering en regie. In de opleiding moet men leren om wetenschappelijke kennis te systematiseren, mensen daarop te trainen en feedback te geven. Dat betekent in de opleiding (en 'on-the-job') training in interactievaardigheden en confrontatie met jezelf. Door de waan van de dag en de hoge *caseload* is er vaak weinig aandacht en tijd voor supervisie en intervisie. Die hebben veel waarde en daarom moet er aandacht voor zijn in de eigen werksituatie, en voor de benodigde vaardigheden daartoe, bijvoorbeeld door het bespreken van casuïstiek en incidenten in de opleiding. Volgens de deskundigen is het niet noodzakelijk dat de masters zelf onderzoek kunnen doen. Ze moeten weten wat het doen van onderzoek inhoudt en gegevens kunnen verzamelen en gebruiken om na te gaan of de hulpverleningsdoelen (bijvoorbeeld op teamniveau) bereikt zijn. Ze moeten gegevens kunnen interpreteren en kunnen gebruiken om feedback te geven aan de hulpverleners.

Theorieën/paradigma's/modellen/methodieken

De vraag is welke belangrijke theoretische stromingen aan de orde moeten komen. Er is een veelheid aan theorieën en methoden beschikbaar voor de jeugdzorg en aanverwante terreinen van jeugdbescherming, GGZ, preventieve en opvoedingsondersteuning (zie Hermanns et al. 2005, voor een overzicht van theoretische stromingen, doelgroepen, methodieken en programma's). Voor veel theorieën en methodieken is (nog) weinig bewijs (zie ook Weerman, 2006). Stromingen zijn ook lokaal. In de kinderpsychiatrie is bijvoorbeeld het biomedische paradigma dominant versus het 'empowerment' paradigma in de ambulante zorg. De masteropgeleiden moeten er in ieder geval van op de hoogte zijn. Ze moeten kunnen kiezen voor en doorverwijzen naar methoden die geaccepteerd en *evidence based* zijn. Ze moeten de staalkaart kennen. Wat ze moeten beheersen is ook afhankelijk van waar ze werken. De meeste gedragswetenschappers passen het diagnose-behandelmodel toe, alleen in de jeugdzorg gaat het niet om diagnoses maar om de disbalans tussen draagkracht-draaglast en het herstellen daarvan.

Er moeten in ieder geval verschillende theorieën en modellen uit diverse kennisdomeinen (pedagogiek, neurobiologie, psychologie, sociologie, culturele antropologie) aan bod komen. Belangrijk uitgangspunt daarbij is ten eerste dat de manier waarop ze aan de orde komen gericht moet zijn op de samenhang tussen individuele ontwikkelings- en ontplooiingsmogelijkheden en de sociale context. Ten tweede is het belangrijk dat de theorieën worden vertaald naar het handelen. Het gaat erom 'werelden van denken' zichtbaar te maken achter tegenovergestelde benaderingen zoals 'lik-op-stuk' versus 'mededogen', of 'voorwaarden creëren voor ontwikkeling en ontplooiing' versus 'ingrijpen als deskundige', of 'preventie' versus 'repressie', of 'een behandeling waarin het delict centraal blijft staan in de groep' versus 'een behandeling waarin dat niet van belang is en niemand ervan op de hoogte is', et cetera.

Leidend principe

Volgens een van de gesprekspartners dient het *maatschappelijk belang* van het jeugdbeleid/ de jeugdzorg leidend te zijn voor de ontwikkeling van de masteropleiding en de opbouw van het programma. Het maatschappelijk belang heeft betrekking op:

1. de continuïteit van de samenleving (waartoe voeden wij op?); en
 2. de rechten van het kind (recht op opvoeding, educatie en bescherming).
- De jeugdzorg is er voor die kinderen bij wie die twee zaken problematisch zijn, dus waar de continuïteit van de samenleving in gevaar is en de rechten van het kind in het geding zijn. Dat legitimeert primair de interventie, evenals het durven uitgaan van een ander type probleemdefinities en noties dan 'het belang van het kind' dat nu vaak als adagium wordt gehanteerd (Boutellier, 2006). Het gaat dan om vraaggestuurde hulp binnen het kader van een probleemdefinitie. Dit leidende principe leidt tot de volgende opbouw van het programma: 1. pedagogiek, ethiek/moraal van de jeugdzorg; 2. sturingsvraag; en 3. methodiek.

Kader voor de opleiding

In de gesprekken werden zowel inhoudelijke als sturingsmodellen genoemd als mogelijk kader voor de opleiding.

- *Socio-ecologisch model* (Scholte, 2005).
- *Sturingsmodel Van achteruit naar voren* (Boutellier, 2005) (toegepast op het jeugdbeleid/ de jeugdzorg).
- *Preventiestrategie Communities that Care* (Steketee et al., 2007) (als voorbeeld van een systematische probleemgerichte samenhangende en evidence based aanpak).

Het socio-ecologisch model is een meervoudig risicomodel dat de ontwikkelingsrisico's op verschillende niveaus weergeeft (het kind, het gezin, de school, het derde milieu, structurele risicofactoren). Het model is bruikbaar om de psychosociale problemen van jeugdigen in kaart te brengen. Door systematisch alle risicofactoren na te lopen ontstaat een beeld van de risico's, maar ook van de aspecten die geen risico inhouden en van de factoren die de risico's eventueel kunnen compenseren.

Het sturingsmodel Van achteruit naar voren is een probleemgestuurd model dat eerder is toegepast voor de veiligheidszorg (Boutellier, 2005) en de gezondheidszorg (Boutellier & van Vliet, 2007). Dat betekent dat probleemgestuurd vanuit voorzieningen voor zorg, behandeling en repressie naar voren wordt geredeneerd: wat is er om problemen achterin (in opvang en zorg) te voorkomen, nodig in het voorveld aan voorzieningen? In dit model wordt het maatschappelijke speelveld weergegeven naar analogie van een sportteam. In het doel staat de residentiële jeugdzorg. De achterhoede wordt gevormd door de risico-instituties (jeugdzorg, politie, et cetera). Het middenveld bestaat uit de normatieve instituties (zoals onderwijs, welzijnswerk, maar ook het bedrijfsleven, horeca) en de voorhoede van burgers en hun verbanden. Dit model kan inzichtelijk maken welke allianties en arrangementen nodig zijn om de beweging naar voren te maken (van curatie en repressie naar preventie).

Een voorbeeld van een probleemgestuurde strategie is *Communities that Care* (CtC) (Steketee et al., 2007). CtC is gericht op het vroegtijdig ingrijpen bij jongeren om problemen te voorkomen. Dit gebeurt door betere samenwerking tussen lokale instellingen en het gecoördineerd inzetten van effectieve programma's tegen probleemgedrag van jongeren én de gecoördineerde inzet van middelen. CtC is in 1999 vanuit de Verenigde Staten naar Nederland gehaald om op een wetenschappelijk gevalideerde manier maatschappelijk probleemgedrag bij jongeren van 0-18 jaar terug te dringen. Het programma is gebaseerd op het

signaleren van risico- en beschermende factoren die variëren van persoonlijke problemen, gezinsconflicten en leerproblemen tot de sociale kwaliteit in wijken. De wijkgerichte aanpak van risicofactoren, samen met investeringen in gezin, school, kinderen zelf en de sociale cohesie, moet het probleemgedrag van jongeren verminderen.

Thema's

In de verschillende gesprekken kwamen allerhande suggesties naar voren voor thema's en blokken. We hebben ze gerangschikt onder de eerdere noemers: pedagogiek, ethiek/moraal van de jeugdzorg; sturingsvraag; methodiek.

1. Pedagogiek, ethiek/moraal van de jeugdzorg
 - a. Maatschappelijke doelen van opvoeding
 - *Ontwikkelingsfasen van kinderen. Ontwikkelingstaken, levensloopbenadering* vanuit het socio-ecologisch model van Van der Ploeg en Scholte (Scholte, 2005). Potentiële bedreigingen voor de ontwikkeling van het individu in verschillende domeinen. Meervoudig risicomodel: gedragsproblemen - ontwikkelingsrisico's. Wel kwantitatief. Aanvullen met kwalitatief materiaal - casuïstiek. Bijsturen naar preventie.
 - *Ontwikkelingsfasen van kinderen. Ontwikkelingstaken, levensloopbenadering* vanuit cultureel-ecologisch perspectief (bijvoorbeeld Eldering, 1995). *Diversiteit* (naar etnische herkomst, sociaal milieu, gender) in opvoeding en ontwikkeling (bijvoorbeeld Pels, 2000; Pels & Vollebergh, 2006). Preventief werk in etnische groepen.
 - *Optimaliseren van de opvoeding*. Wat een van de gesprekspartners betreft moet er in de opleiding een sterk accent op preventie liggen met veel kennis van het primaire proces. Wat betreft interventies is er al zoveel op de markt, dat eerder coördinatie nodig is dan iets nieuws. Het doel moet zijn om de proceskwaliteit van de omgeving/opvoedingsituatie/samenlevingscontext te optimaliseren. Nu is er te weinig parate kennis aanwezig om problemen te voorkomen of te verminderen. Kennis van interactieprocessen en verbijzondering van gesprekstechnieken zijn daarvoor belangrijk. Volgens een andere gesprekspartner moeten we geen onderscheid maken tussen zorg en preventie. Er is sprake van een zorgcontinuüm van proactieve en reactieve interventies.
 - b. Rechten van het kind
 - *Kennis van wet- en regelgeving*
 - *Moraliteit*. Bijvoorbeeld benadering/beleid van Teylingereind rond morele ontwikkeling. De directeur van Defence for Children (Stan Meuwese) werkt met casuïstiek om zichtbaar te maken hoe we omgaan met de rechten van het kind. Een van de gesprekspartners noemt als voorbeeld Unicef Iran Juvenile Justice System waarin leeftijdscategorieën gerelateerd zijn aan fysieke en mentale ontwikkeling. Theoretische relevantie en zorg en behandeling aan de orde stellen. Dit zou een module kunnen zijn die verzorgd wordt door Meuwese, Kohnstamm en Peter van der Laan, achtereenvolgens over juridische, ontwikkelingspsychologische en orthopedagogische aspecten. Vanuit verschillende invalshoeken - SVN, Mariëlle Bruning, COA, AMA-opvangorganisatie - laten zien waardoor de aanpak is ingegeven.

- *Omggaan met professionele verantwoordelijkheid.* Een van de gesprekspartners benadrukt dat in de masteropleiding methoden moeten worden onderwezen voor reflectie en uitwisseling om de kwaliteit van de jeugdzorg op aanvaardbaar niveau te brengen en te houden. Wat hem betreft is het Rapport van de Inspectie voor de Jeugdzorg verplichte kost. In de masteropleiding moeten studenten leren verantwoordelijkheid te nemen en anderen te bevragen op hun verantwoordelijkheid. Het is de bedoeling dat ze niet alleen deskundig worden op de inhoud, maar ook op het proces.
2. Sturing van de jeugdzorg
- *Bestuurskundige vraagstukken in de jeugdzorg.* Het gaat hierbij om de vraag naar samenhang en samenwerking in de jeugdzorg. Het sturingsmodel Van Achteruit naar Voren (Boutellier, 2005) kan hierbij gebruikt worden als een richtinggevend model voor samenhang en samenwerking tussen risico-instituten, normatieve instituten en burgers en hun verbanden.
3. Theorie en methodiek
- *Principes van het op effectieve en efficiënte wijze inzetten van interventies.* Bijvoorbeeld aan de hand van de preventiestrategie Communities that Care (Steketee et al., 2007) en de kwaliteitscriteria van de Erkenningscommissie Gedragsinterventie Justitie (zie ook van der Laan, 2004).
 - *Theoretische onderbouwing van en reflectie op methodieken.* Medewerkers met een afgeronde master moeten kunnen bepalen of de gebruikte methodieken zijn gebaseerd op deugdelijke theoretische overwegingen. Goed kunnen uitvoeren is een voorwaarde om goed te kunnen beschouwen, begeleiden en onderzoeken. Belangrijke methodieken zijn bijvoorbeeld IPT, PMTO, Families First, Triple P. Op masterniveau gaat het vooral om een professionele houding, reflectie en onderbouwing van methodieken. Een professionele houding heeft betrekking op hoe je kennis tot je neemt, wat je doet met kennis, hoe je het vertaalt in handelen. Het gaat dus ook om ontwikkelen, trainen, doen en terugkoppelen. Wat werkt bijvoorbeeld bij bepaalde doelgroepen? Reflectie heeft betrekking op het kunnen analyseren wat er aan de hand is, op het kunnen aanbrengen van samenhang tussen probleemanalyse en indicatie met behulp van casuïstiek.

Aanvullingen in de expertmeetings

De deelnemers aan de expertmeetings van 15 februari en 8 maart onderschrijven de gekozen thema's.

In de expertmeeting van 15 februari vonden enkele aanwezigen dat voor een master Jeugdzorg de nadruk bij de thema's ook sterk op preventie hoort te liggen. De nieuwe centra voor Jeugd en Gezin zitten dicht tegen preventie aan. Binnen de jeugdzorg is er een trend naar verbindingen met preventie. Hier zou het over moeten gaan in de master. Een master 'jeugd' vindt men echter te breed, maar er zouden wellicht mogelijkheden voor verschillende differentiaties moeten zijn. (Zie ook de reikwijdte in paragraaf 6.)

Wat betreft de gekozen modellen werd in de expertmeeting op 15 februari het belang van een cultureel-ecologisch perspectief benadrukt als aanvulling op het socio-ecologisch model. Diversiteit (seks, etniciteit, sociaaleconomische status) is zo fundamenteel dat deze aspecten ook in sturingsmodellen moeten worden opgenomen (en dan niet alleen als risicofactoren).

In de expertmeeting op 8 maart werd benadrukt dat het noodzakelijk is om te leren het werk optimaal te organiseren en effectief en efficiënt te leren werken, bij het omgaan met schaarste. Sturing geven aan dergelijke werkprocessen veronderstelt sturing geven aan jezelf (zelfstandigheid en verantwoordelijkheid), sturing geven aan anderen (managementvaardigheden) en sturing geven aan de inhoud (methodisch werken). Bij de uitwerking moet verder gelet worden op het onderscheid tussen zelfsturing, interne sturing, externe sturing en ketensamenwerking.

Wat betreft de blokken over methodieken werd benadrukt dat het niet zozeer gaat om de uitvoering van de methodiek op zich, maar om het begrijpen van de methodiek en aan welke 'erkenningscriteria' de methodiek voldoet. Bij de opbouw - maar meer nog bij de inhoud - zal het gaan om wat er aan methoden/methodieken op de jeugdhulpverleningsmarkt is en wat je als master moet kunnen beheersen en overzien. Overigens merkten enkele aanwezigen op dat er naast de genoemde methodieken ook aandacht moet zijn voor ouderbegeleiding, systeemtheorie en competentiegericht werken.

Het NJI is bezig met certificering van opleidingen die zijn gestoeld op - bij voorkeur evidence based - methoden of methodieken. Het gaat om een beoordeling die door erkenning moet leiden tot meer eenduidigheid en standaardisering. In de masteropleiding zal degelijk aandacht geschonken moeten worden aan 'gecertificeerde methoden en methodieken'. Daar waar de master hetzelfde zou bieden als een andere opleiding zal een vrijstellingen- of EVC-procedure gelden.

Een master in de jeugdzorg die inspeelt op veranderingen

In de troonrede 2006 werd aangekondigd dat er substantieel meer geld komt voor justitie, jeugdzorg en ouderen. Waarschijnlijk is dat niet genoeg om de tekorten in de komende jaren te bestrijden en aan de vraag naar gespecialiseerd personeel te voldoen (Raad voor de Volksgezondheid en Zorg, 2006). Tekorten aan menskracht hebben in de regel een negatieve uitwerking op de kwaliteit van de dienstverlening. Creatieve en innovatieve oplossingen zoals taakverandering en taakherschikking zijn dan ook binnen de sector 'Social Work' aan het ontstaan naar analogie van de Zorg (zie RVZ, 2002 en VBOC, 2006). Taakverandering en -herschikking betekent veranderingen in de beroepenstructuur en daarmee in de hbo-kolom. We zien bij verschillende opleidingen afgestudeerden in dezelfde functies terechtkomen. De schotten tussen huidige opleidingen veranderen, we zien schotten verdwijnen en er komen nieuwe schotten bij.

Taakverandering en -herschikking zien we ook plaatsvinden van de academische naar de beroepsopleidingen en vice versa. Dit vraagt doorgaans een grote(re) mate van zelfstandigheid, zelfstandige bevoegdheid bij de taakuitoefening en bekwaamheden op het terrein van diagnostiek, uitvoering en coördinatie. Een beroepsbeoefenaar op masterniveau zet domeinspecifieke kennis op hoog niveau in, werkt vanuit een onderzoekend, analytisch en probleemoplossend denkkader en waarborgt in samenwerking met andere disciplines de kwaliteit van het werk.

De taken van de master zijn:

1. *Leiden en coachen*: tactisch en strategisch denken en handelen, sectoroverstijgend bestuurlijke en strategische vraagstukken in kaart brengen, uitdiepen en oplossingsinterventies en strategieën aandragen; medewerkers begeleiden.
2. *Kennis creëren en toepassen*: vernieuwen, toegepast onderzoek; inhoudelijke verdieping, toepassen van methoden en technieken ('evidence based' en/of 'best practices')

Leiden en coachen

Het domein van Zorg en Welzijn is hiërarchisch, organisatorisch, financieel, juridisch en inhoudelijk zeer complex en ingewikkeld. Een groot aantal actoren houdt zich bezig met zorg en welzijn. Er is een toenemende behoefte aan professionals die het terrein overzien en (creatief en professioneel) verbanden en verbindingen kunnen leggen. We denken bij actoren niet alleen aan de verschillende soorten professionals, maar ook aan 'instituten' als de gemeente, het welzijnswerk in de buurt, de brede school, de schoolbegeleidingsdienst, de onderwijsinspectie, het Riagg.

Een masteropleiding binnen het domein speelt in op een samenleving die steeds meer verantwoordelijkheid legt bij het individu, die dat vaak niet of maar met moeite aankan. Individuen die in een sociaal isolement terechtkomen, vereenzamen, verwaarlozen, of verslaafd raken. Dergelijke problemen vragen om een geïntegreerde, groeps- of wijkgerichte benadering waarbij geen schotten tussen het individu en de actoren in de weg staan.

Een masteropleiding binnen het domein speelt in op het toenemende belang om de effectiviteit en kwaliteit te kunnen aantonen en daarin anderen te coachen en op te leiden.

Kennis creëren en toepassen

Binnen het domein van Zorg en Welzijn zien we veranderingen op het gebied van de taakuitvoering. Vooral op mbo-niveau zien we dat binnen een aantal sectoren en bij een aantal functies onder de noemer 'maatschappelijke zorg' de scheiding meer en meer verdwijnt tussen het bieden van en begeleiden bij activiteiten, het (ped)-agogisch hulpverlenen en het verrichten van zorghandelingen. We kunnen verwachten dat dit ook op hbo-niveau (opleidingskolom - beroepskolom) zijn beslag zal krijgen.

De master zal in zijn of haar benadering vooral werken vanuit een sociaalpedagogische, sociaalpsychologische (inclusief ontwikkelings- en handelingspsychologie), sociologische en cultureel antropologische invalshoek. In tegenstelling tot bijvoorbeeld de wetenschappelijke opleidingen pedagogiek en klinische psychologie, worden maatschappelijke problemen steeds bekeken vanuit het perspectief van de mens in zijn relatie tot de mensen in zijn omgeving (groepspectief). Dat betekent ook dat longitudinaal en kortlopend onderzoek naar de effectiviteit van werkmethoden, en hoe deze werken in de hulpverlening aan kinderen en jeugd(igen), een onlosmakelijk deel uitmaken van de masteropleiding.

Blauwdruk van de opleiding

Rode draad

De inhoud van de opleiding wordt bepaald door:

1. De maatschappelijke opdracht van de jeugdzorg: a. de continuïteit van de samenleving; en b. de rechten van het kind.
2. De behoefte van de instelling. Goed opgeleid middenkader, ontwikkeling van de instelling, doorstroming in het kader van competentie management, employability.
3. De behoefte van de student. De eigen leer- en ontwikkelingsvragen, en hoe daaraan gewerkt kan worden door onderwijs te volgen in combinatie met reflectie, supervisie, advisering, coaching, training en het doen van onderzoek.

Taken

1. Kennis creëren en toepassen (uitvoeren, onderzoek doen, bijstellen)
2. Leiden en coachen (inhoudelijk aansturen, trainen en coachen)

Opbouw programma, drie thema's

1. *Pedagogiek, ethiek en moraal van de jeugdzorg*
 - a. : pedagogiek vanuit de normale ontwikkeling van het kind en de reguliere opvoedingssituatie, socio-ecologisch model. Multiculturele vraagstukken.
 - b. *Rechten van het kind*: wijk, OTS, rechts- en wetkennis, moraliteit van de jeugdzorg, professionele verantwoordelijkheid.
2. *Sturing van en in de jeugdzorg*

Bestuurlijke vraagstukken, jeugdzorg als maatschappelijk speelveld, sturingsmodel VANV, preventiestrategie CtC, aansluiting jeugd beleid en jeugdzorg.
3. *Theorieën & Methodieken*:

Theoretische en empirische fundering van een palet van methodieken. Kunnen reflecteren op en overdragen van methodieken. Principes van *evidence based* programma's en methodieken. Theorie: neurobiologische en psychologische en pedagogische ontwikkelings- en handelingstheorieën, en sociaal systemische/antropologische/psychologische verklaringsmodellen gekoppeld aan geselecteerde methodieken (bijvoorbeeld PMTO, IPT, Triple P, FF, VHT, VIB) en casuïstiek. Gesprekstechnieken, supervisie-, trainings-, advies- en onderzoeksvaardigheden.

Opbouw programma, drie dimensies

- a. leeftijdsgroepen
- b. vrijwillig - onvrijwillig
- c. preventie - curatie

Vorm

De masteropleiding bestaat uit acht blokken, gebaseerd op een combinatie van de genoemde taken, de thema's en de invalshoeken die ook als eigenstandige modules gevolgd kunnen worden. Een cursist kan, in overleg met zijn instelling, kiezen voor blokken die aansluiten bij de eigen praktijk (doelgroepen, vrijwillig/onvrijwillig, methodieken). In elk blok staan de eigen leer- en ontwikkelingsvragen centraal. Elk blok bestaat uit een opdracht die wordt uitgevoerd in de eigen werksituatie: 1. uitvoeren hulpverlening en onderzoek naar kwaliteit, 2. advies voor verbetering van sturing of inhoud aan de instelling, 3. trainen/coachen van collega's.

Doelgroep

Hbo-opgeleiden met vier-vijf jaar werkervaring in de jeugdzorg en aanpalende werkvelden die goed functioneren en willen en kunnen doorstromen naar een inhoudelijke middenkaderfunctie.

NB Stelt eisen aan de instelling en werkplek.

Strategische en exploitatierandvoorwaarden

Draagvlak, reikwijdte en begrenzing

De masteropleiding richt zich op uitvoerenden

Uit de verkennende gesprekken, de startbijeenkomst van 4 juli en de inhoudelijke expertmeetings van 15 februari is duidelijk gebleken dat er behoefte is en belang wordt gehecht aan een beroepsgerichte master in de jeugdzorg met de genoemde taken. De complexiteit van de individuele problematiek en van de samenleving en de vereiste mate van zelfstandigheid in het werk nemen toe, vooral in het ambulante werk. De masteropleiding is dan ook nadrukkelijk gericht op het vergroten van de effectiviteit, kwaliteit en professionaliteit van de uitvoering.

Aanvullingen in de expertmeeting

In de strategische expertmeeting op 8 maart is dit nog eens benadrukt en aangescherpt. Het gaat om de kwaliteit van de uitvoering en daarvoor is verdere professionalisering van de jeugdhulpverlening noodzakelijk. Dat kan niet zonder hulpverleners die hun collega's vakkundig kunnen coachen. Hbo professionals worden nu voor de beroepspraktijk toegerust binnen voornamelijk voltijdse opleidingen. Gezien de bedoeling, de aard, de context en de content van de opleidingen - in combinatie met de leeftijd, de levens- en de werkervaring van de gemiddelde hbo'er - is een bepaald niveau van deskundigheid in vier jaar te bereiken. Een masteropleiding sluit aan bij de hbo'er met vier-vijf jaar werkervaring in de jeugdhulpverlening en leert deze onder andere om het leren op de werkplek gestalte te geven. Het gaat er hierbij dus om mensen op te leiden die leiding kunnen gaan geven aan het versterken van de inhoud en de kwaliteit van het werk, onder andere door consistente begeleiding en reflectie.

De beroepspraktijk staat voor de kans om de masteropgeleiden een adequaat takenpakket te bieden. Taak- en functiedifferentiatie in de beroepenstructuur is cruciaal voor het positioneren van de competenties van de als master opgeleide. De MOgroep heeft de komende jaren de beschrijving van functies in de jeugdzorg voor het eerstvolgende jaar, op het programma staan. Ook in dat opzicht is het belangrijk dat er contact is met de MOgroep.

Het zwaartepunt van de masteropleiding ligt bij de jeugdzorg

In de inhoudelijke expertmeeting op 15 februari is vastgesteld dat de jeugdzorg (bureaus Jeugdzorg en jeugdhulpverleningsinstellingen) de kern en het vertrekpunt vormt van de inrichting van de masteropleiding. Wel wordt aandacht besteed aan de plaats van de jeugdzorg in de keten en het toenemende belang van verbindingen met aanpalende terreinen, vooral preventie (centra voor jeugd

en gezin). Binnen de opleiding moet differentiatie mogelijk zijn, bijvoorbeeld met een accent op preventie. Vanuit de GGZ is er op dit moment geen duidelijke behoefte. De verbinding met kinder- en jeugdpsychiatrie is wel belangrijk voor mensen die op het grensvlak moeten werken. De master kan in de toekomst doorontwikkeld worden. De reikwijdte en begrenzing van de masteropleiding is belangrijk om herkenbaar te zijn, maar dat moeten geen strakke grenzen zijn.

Aanvullingen in de expertmeeting

Ook in de strategische expertmeeting is benadrukt dat het zwaartepunt van de master moet liggen bij de jeugdzorg. Er zijn raakvlakken met welzijn en GGZ, vooral bij preventie en (vroeg)signalering. Vanuit de GGZ zal de behoefte gaande de rit nader worden gearticuleerd. Sociaal (ped)agogen moeten a priori wel worden opgeleid in het signaleren van GGZ-problematiek en dat geldt zeker voor masteropgeleiden.

Hulpverleners op hbo-niveau in de regio

Een steekproef in 'onze' regio van ongeveer 750.000 inwoners wijst uit dat de jeugdhulpverlening, vertegenwoordigd door *Jeugdformaat*, *Cardea* en *Horizon*, werk verschaft aan ongeveer 1500 medewerkers van wie 75% (1120) op hbo-niveau is opgeleid, merendeels SPH en MWD. Ze hebben vooral de functienamen Pedagogisch medewerker (A of B) en Ambulant hulpverlener.

In diezelfde regio werken ongeveer 1000 mensen in de kinder- en jeugdpsychiatrie, *Curium* en *de Jutters*. Ook hier zien we dat 75% (750) op hbo-niveau is opgeleid. En ondanks het medische karakter van deze behandelinstellingen is het overgrote deel van de medewerkers als SPH'er opgeleid. Ze werken voornamelijk onder de functienaam Sociotherapeut.

In de ambulante setting van de kinder- en jeugdpsychiatrie *Rivierduinen* zijn 250 mensen werkzaam en van hen zijn naar schatting 40% hbo-opgeleid (100), 20% sociaalpsychiatrisch verpleegkundig en zo'n 20% als maatschappelijk werker; deze werkers hebben hieraan gelijklopende functienamen.

In *Teylingereind* werken vooral SPW'4 opgeleide groepbegeleiders.

(*Bureau Jeugdzorg* laat nog weten om hoeveel medewerkers het gaat, hoeveel daarvan op hbo-niveau zijn opgeleid en onder welke functienamen deze voornamelijk hun taken verrichten.)

Aanvullingen in de expertmeeting

De deelnemers aan de strategische expertmeeting zijn van mening dat de peiling van de behoefte aan masteropgeleiden juist is, mede gezien het beleidsdoel om professionalisering te stimuleren en de toenemende (complexiteit van de) problematiek (groeimarkt?). En dus het vermogen dat nodig is om van de complexe problemen weer handzame en 'eenvoudige' problemen te maken. Hogeschool Windesheim geeft aan dat een behoeftepeiling ook in de regio Zwolle moet plaatsvinden. Dan kan ook voor die regio de keuze van thema's et cetera aan de orde komen. De Jutters geeft aan met Hogeschool Leiden al een samenwerkingsconvenant te hebben en dit te beschouwen als een nadere invulling van het voornemen studenten en docenten vanuit de praktijk te leveren. Teylingereind merkt op dat de instelling in 2010 meer dan twee keer zo groot zal zijn: 250 groepsleiders en teamleiders. De behoefte aan stevig opgeleid personeel neemt toe en dus gaat Teylingereind meer ruimte voor opleiding en begeleiding realiseren. Een van de deelnemers wijst op rekenmodellen van het SCP waaruit blijkt dat er een toenemende vraag zal zijn naar jeugdzorg / jeugdhulpverlening en dus naar goed opgeleide hulpverleners.

De functie en positie van de master Jeugdzorg binnen de instelling

De positie en functie van de master Jeugdzorg binnen de instelling en de inpassing in het functiegebouw van de jeugdzorg zullen nader uitgewerkt moeten worden. In ieder geval is duidelijk dat het gaat om doorgroei/doorstroming van veelbelovende uitvoerende medewerkers met minimaal vier-vijf jaar werkervaring. Het kan bij inpassing in het functiegebouw gaan om taakverschuiving, om nieuwe taken maar ook om dezelfde taken die op een vakkundiger niveau worden uitgevoerd! We kunnen ons voorstellen dat een werkgroep met mandaat, bestaande uit werkveld (MOgroep) en opleidingen, hiervoor (voor)werk verricht. In de *jeugdzorg en de jeugdhulpverlening* werkt de groep hbo'ers die naar taken en omvang op voorhand het sterkst gebaat is bij masteropgeleiden. Het kan hierbij gaan om Ambulante hulpverleners die een aanvullende taakbeschrijving krijgen, Pedagogisch medewerkers op 'D-niveau' en om teamleiders op 'D-niveau'.

Binnen de *kinder- en jeugdpsychiatrie* denken we aan senior sociotherapeuten en voor de ambulante setting aan spv'ers en mwd'ers die als vervanging van de voormalige 'Voortgezette Opleidingen' nu kiezen voor onze master.

Het realiseren van een master betekent zowel in de opleidingsfase als daarna dat er eisen aan de instelling en de werkplek van de instelling worden gesteld, zoals interne begeleiding tijdens de opleidingsfase en aanpassing van taken en functies in de vorm van een logische functiedifferentiatie.

Gewenst aantal masters in de regio

Wanneer we uitgaan van een op termijn gewenst aantal masteropgeleiden van 10%, dan gaat het om 200.

Positie en afbakening van de masteropleiding Jeugdzorg t.o.v. andere opleidingen

Andere voor de jeugdzorg (mogelijk) relevante masteropleidingen zijn de master Social Work van de HAN/HvA, de master (Stads)Pedagogiek van de Hogeschool Rotterdam, de master (Ecologische) Pedagogiek van de HU en de master Opvoedingsondersteuning van de UvA. In de bijlage is een korte beschrijving van deze opleidingen opgenomen. De master Social Work (in ontwikkeling) is een breed georiënteerde opleiding die zich niet specifiek richt op jeugd of op de beroepsvelden waarin zich pedagogische vraagstukken voordoen. De andere drie opleidingen zijn daar wel op gericht, maar behandelen niet specifiek de jeugdzorg. De master (Stads)Pedagogiek van de Hogeschool Rotterdam legt het accent op het grote-stedenbeleid, in het bijzonder op het lokale geïntegreerde onderwijs- en jeugdbeleid en op de professionaliseringseisen die gesteld worden aan het daarin werkzame hogere kader. In de masteropleiding (Ecologische) Pedagogiek ligt de nadruk op het volledige systeem rondom het kind en de benodigde competenties van professionals om jongeren te helpen deel te nemen aan een maatschappij die steeds complexer wordt. De master Opvoedingsondersteuning tenslotte is een universitaire master met het accent op preventie: het optimaliseren van opvoedings- en ontwikkelingscondities voor kinderen en jeugdigen in de samenleving.

Afspraken over de bijdrage van de verschillende partijen

Voor de verdere ontwikkeling van de opleiding en de invulling van het programma zal de gewenste bijdrage van de verschillende partijen worden uitgewerkt. Dit moet resulteren in afspraken over de bijdrage van de werkveldinstellingen, de kennisinstituten en de andere betrokken opleidingen en de kosten daarvan. Bij bijdragen denken we aan deskundigheid en menskracht t.b.v. het binnenschoolse

programma, leer-werkplekken en functies t.b.v het buitenschoolse deel en een gegarandeerd aantal cursisten gedurende de eerste twee jaar. Voor de financiering is nader overleg met VWS gewenst.

Aanvullingen in de expertmeeting

Garantie van voldoende instroom. In de strategische expertmeeting wordt benadrukt dat samenwerking tussen hogescholen en instellingen niet alleen inhoudelijk maar ook economisch cruciaal is. Cardea geeft aan dat de voor de master noodzakelijke taak- of functiedifferentiatie uiteraard nog moet plaatsvinden. In principe zijn de instellingen bereid om met elkaar afspraken te maken om goede leer- en werkplekken en taakpakketten (functies) te creëren, maar concretisering en nadere invulling daarvan is afhankelijk van de verdere uitwerking en invulling van de opleiding.

Cardea vindt het belangrijk om ook de vervolgfase (het ontwikkelen van onderwijs) in samenspraak te doorlopen en ervoor te zorgen dat het programma in nauwe samen- en wisselwerking tot stand komt. Het gaat immers ook over het gezamenlijk ontwikkelen van kennis. Het lijkt vooral optimaal om juist 'in de opleiding' dat proces met elkaar vorm te geven. Daarnaast zijn er instrumenten nodig om ervoor te zorgen dat de kennis die ontwikkeld wordt ook direct bij de instellingen terecht komt, bijvoorbeeld door een begeleidingsgroep of een raad van advies in te schakelen.

Eigendom helder definiëren. Er is een onderscheid tussen juridisch en 'psychologisch' eigendom. Alle partijen tezamen zijn psychologisch eigenaar. De Hogeschool is eigenaar van het totaalproduct en 'koopt onderdelen in' bij de anderen. De deelnemende partijen zijn eigenaar van de onderdelen (bijvoorbeeld een blok) die ze zelf of in coproductie ontwikkelen. Daarbij moeten afspraken gemaakt worden over duur en aard (exclusiviteit) van de samenwerking. (Zie ook verantwoordelijkheden en eigendom.)

Zowel uit de expertmeetings als uit de interviews blijkt dat instellingen, kennisinstituten en hogescholen bereid en in staat zijn binnen- en buitenschools menskracht en deskundigheid te leveren.

Verantwoordelijkheden en eigendom

De Hogeschool Leiden is eigenaar van de master als geheel. Er is één persoon, de directeur van het cluster Zorg en Welzijn, eindverantwoordelijk voor de onderwerpen 1 t/m 6 van de nvao.

Er is één persoon, de lector Jeugdzorg, verantwoordelijk voor het inhoudelijk geheel van de master (onderwerpen 1 en 2 van de nvao-criteria). De lector Jeugdzorg ontwikkelt een kenniskring Jeugdzorg en draagt ook zorg voor ontwikkeling, onderwijs en onderzoek voor andere contractactiviteiten en de reguliere hbo.

Er is één persoon, hoofd afdeling, verantwoordelijk voor personeel en voorzieningen, de onderwerpen 3 en 4 van de nvao. Deze legt ook verantwoording af over de kwaliteit van het geheel aan de hand van de zes nvao-onderwerpen. Het door Hogeschool Leiden ontwikkelde onderwijs is eigendom van de school. Het door derden ontwikkelde en uitgevoerde onderwijs is eigendom van derden. Over het eigendom van gezamenlijk ontwikkeld onderwijs worden afspraken gemaakt en deze worden schriftelijk vastgelegd.

Ook om de kosten te beheersen zal (moeten) worden gezorgd voor een optimale samenwerking op het gebied kennisontwikkeling en voor een goede circulatie en spreiding van de ontwikkelde kennis. Daarnaast zullen afspraken gemaakt (moeten) worden over welk deel van de master standaard moet zijn (bijvoorbeeld 70%) en welk deel van het curriculum een onderwijsinstelling zelf kan invullen.

Duur master

Twee jaar

Omvang binnenschools deel

30 ec per jaar = 800 uur

Opbouw in blokken

De master bestaat per jaar uit 4 blokken van 10 weken

- ieder blok heeft een studiebelasting van ongeveer 20 uur per week, totaal 200 uur;
- ieder blok heeft 1 studiedag van 10.00 - 18.00 uur;
- ieder blok wordt ingevuld door 1 van de 3 'hoofdthema's': Pedagogiek en Recht, Sturing en Theorie & Methoden;
- voor ieder blok is 1 deskundige (intern of extern) verantwoordelijk;
- ieder blok kent 8 schooldagen, huiswerk en toetsing op masterniveau;
- het behalen van een blok leidt tot een certificaat;
- 8 certificaten geven recht op de titel 'master'.

Omvang buitenschools deel

30 ec per jaar = 800 uur

- intake kwaliteit werk-leerplek;
- tweemaal per jaar gesprek met leidinggevende / begeleider(s).
- begeleiding bij onderzoek / implementatie op de werkplek.

Literatuur

Boutellier, H. (2005). *Meer dan veilig; over bestuur, bescherming en burgerschap*. Den Haag: Boom Juridische uitgevers.

Boutellier, H. (2006). Koersen op een minister van Jeugd. De kern van jeugdbeleid is dat de kern ontbreekt. *O/25*, september 2006, 28-30.

Boutellier, H., & van Vliet, K. (2007). *Verantwoordelijkheid in samenhang. Een essay over de plaats van preventie in de zorgverzekering*. Utrecht: Verwey-Jonker Instituut.

Eldering, L. (1995). Child rearing in bicultural settings: A culture-ecological approach. *Psychology in developing societies*, 7(2), 133-153.

Erkenningscommissie Gedragsinterventies Justitie. *Kwaliteitscriteria voor de (ex-ante) beoordeling van gedragsinterventies en vereiste documentatie*.

Hermanns, J., Nijnatten, C. van, & Verheij, F. (2005). *Handboek jeugdzorg. Deel 1: Stromingen en specifieke doelgroepen. Deel 2: Methodieken en zorgprogramma's*. Houten: Bohn Stafleu Van Loghum.

Laan, P.H. van der (2004). Over straffen, effectiviteit en erkenning. De wetenschappelijke onderbouwing van preventie en strafrechtelijke interventie. *Justitiële Verkenningen 2004-5*, 31-48.

Pels, T. (red.) (2000). *Opvoeding en integratie. Een vergelijkende studie van recente onderzoeken naar gezinsopvoeding en pedagogische afstemming tussen gezin en school*. Assen: Van Gorcum.

Pels, T., & Vollebergh, W. (red.) (2006). *Diversiteit in opvoeding en ontwikkeling. Een overzicht van recent onderzoek in Nederland*. Amsterdam: Aksant.

Scholte, E.M. (2005). Psychosociale jeugdzorg: Naar een empirisch onderbouwde diagnostiek en behandeling. In: M.H. van IJzendoorn, & H. Frankrijker (red.), *Pedagogiek in beeld*. Houten: Bohn Stafleu van Loghum.

Steketee, M., Mak, J., & Huygen, A. (2007). *Opgroeien in veilige wijken. Communities that Care als instrument voor lokaal preventief jeugdbeleid*. Assen: Van Gorcum.

Raad voor de Volksgezondheid en Zorg (2002). *Taakherschikking in de gezondheidszorg*. Zoetermeer: RvZ.

Raad voor de Volksgezondheid en Zorg (2006). *Arbeidsmarkt en Zorgvraag*, Zoetermeer.

VBOC (2006). *Verpleegkundige toekomst in goede banen, advies toekomstige beroepsstructuur*, Utrecht.

Weerman, A. (2006). *Zes psychologische stromingen en één cliënt: theorie en toepassing voor de praktijk van SPH en MWD*. Soest: Nelissen.

Bijlage 1 Gesprekspartners

In de periode december 2006 - maart 2007 zijn gesprekken gevoerd met:

Dhr. drs. Th. H. Roes, voorzitter NVMW
Dhr. E. Oudejans, voorzitter Phorza

Mw. drs. M. Knaap en dhr E. Zeegers, Bureau's Jeugdzorg Rijnland/Haaglanden
Mw. drs. H. Goedvolk, manager Jeugdformaat
Dhr. drs. F. Venus, voorzitter Raad van bestuur/directeur Jeugdformaat
Mw. drs. M.H. Harten, voorzitter Raad van Bestuur Cardea
Dhr. drs. J.J. du Prie, directeur Zorg en Onderwijs Horizon
Dhr. P. Houweling, sectormanager Zorg en Onderwijs Horizon Rijnhove
Mw. drs. C. de Groot, directeur JES Rijnland
Mw. drs. L. Tham, directeur behandeling GGZ Kinder- en Jeugd Rivierduinen
Mw. J. Kalkman, beleidsmedewerker MOgroep

Dhr. prof. dr. J.C.J. Boutellier, algemeen directeur Verwey-Jonker Instituut, bijzonder hoogleraar Veiligheid en Burgerschap VU
Dhr. mr. dr. A. van Montfoort, directeur adviesbureau Van Montfoort
Dhr. drs. H. Hens, manager Beroepsontwikkeling Movisie
Mw. drs. C. Konijn, hoofd NJI Jeugdzorg & Opvoedhulp
Dhr. prof. dr. J. Hermanns, CO ACT Consult
Dhr. prof. dr. P. van der Laan, senior onderzoeker NSCR, bijzonder hoogleraar SPH UvA
Dhr. prof. dr. L.W.C. Tavecchio, afdeling Algemene en Gezinspedagogiek Universiteit Leiden, bijzonder hoogleraar Pedagogiek en kinderopvang UvA
Dhr. dr. E.M. Scholte, Universiteit Leiden
Dhr. mr. S. Meuwese, directeur Defence for Children International
Dhr. mr. G Cardol, beleidsadviseur Raad v/d Kinderbescherming
Mw. mr. M. Bruning, beleidsmedewerker ministerie van Justitie
Dhr. drs. W. Blomen, directeur Hobeon management consult

Dhr. drs. Th.W. van Uum, directeur Macro-Economische Vraagstukken en Arbeidsvoorwaardenbeleid ministerie van VWS
Mw. drs. J.F. de Vries, hoofdinspecteur Inspectie Jeugdzorg
Mw. drs. G.E.J. Tielen, directeur Jeugdbeleid ministerie van VWS
Mw. R. Delhaas, senior beleidscoördinator jeugd provincie Zuid-Holland
Mw. Drs. J.J. Kleijn, senior projectleider provincie Zuid-Holland

Bijlage 2 Deelnemers expertmeeting

Deelnemers inhoudelijke expertmeeting op 15 februari 2007

Dhr. H. Boutellier (voorzitter) Verwey-Jonker Instituut
Mw. M. van Genabeek (vervanger Loek Dijkmam, Teylingereind), mevr. C. de Groot (JES Rijnland), mevr. Y. Grotjohann (Hogeschool Leiden), mevr. E. de Heus (Hogeschool Leiden), mevr. M. Knaap (Bureau Jeugdzorg), mevr. C. Konijn (NJI), mevr. M. Muller (vervanger John Kreuze, Parnassia), dhr. P. van der Laan (NSCR), dhr. A. van Montfoort (Bureau Van Montfoort), mevr. M. Distelbrink (vervanger Trees Pels, Verwey-Jonker Instituut), mevr. J. Pierik (Hogeschool Windesheim), mevr. M. Stokman (Cardea), dhr. N. van Tol (Hogeschool Leiden), mevr. K. van Vliet (Verwey-Jonker Instituut) en dhr. P. van der Helm (Hogeschool Leiden, verslag)

Deelnemers strategische expertmeeting op 8 maart 2007

Dhr. H. Boutellier (voorzitter) Verwey-Jonker Instituut
dhr. P. Remmerswaal (De Jutters/De Banjaard), mevr. T. Bilgoe (Curium), mevr. M. Stokman (Cardea), dhr. H. Hens (Movisie), dhr. C. de Koning (Hogeschool Windesheim), dhr. T. Roes (NVMW), dhr. S. Gresnigt (Gemeente Leiden), dhr. L. Dijkman (Teylingereind), mevr. E. de Heus (Hogeschool Leiden), dhr. N. van Tol (Hogeschool Leiden) dhr. H. Boutellier (Verwey-Jonker Instituut, voorzitter) en mevr. K. van Vliet (Verwey-Jonker Instituut, verslag).

Bijlage 3 Andere (mogelijk) relevante masteropleidingen

Master Social Work van de HAN/HvA (in ontwikkeling)

De master Social Work richt zich op innovatie binnen het domein Social Work, met als aandachtspunten verbetering, vernieuwing en kwaliteit. Taken van de afgestudeerde master zijn: signaleren, innoveren, implementeren, evalueren en legitimeren. Hij is in staat om met zijn kennis en kunde van de uitvoeringspraktijk ontwikkelingen, behoeften en vragen vanuit de politiek, samenleving, cliëntengroepen (en de eigen uitvoeringspraktijk) te signaleren, te onderzoeken en om te zetten in verbeteringen. De master Social Work verantwoordt en legitimeert zijn professioneel handelen en de eigen uitvoeringspraktijk naar derden.

De studenten ontwikkelen competenties als senior professional, projectmanager, expert, adviseur, praktijkonderzoeker, ontwerper of ontwikkelaar, beroepsinnovator.

De masteropleiding bestaat uit drie componenten:

1. Onderzoek: Hierin zal de student zelf een onderzoekstraject opzetten en doorlopen.
2. Social Work Theory. Dit bestaat uit drie vakken, namelijk:
 - a) Multimethodische ontwikkeling: dit vak richt zich op het zoeken naar literatuur, het bestuderen van onderzoek en instrumenten. Dit kan binnen of buiten de eigen organisatie zijn, nationaal of internationaal. Beoordeling richt zich op bruikbaarheid, efficiëntie, effectiviteit en kwaliteit.
 - b) Beleid, organisatie en implementatie: dit vak richt zich op onderwerpen als visie en beleid van de eigen arbeidsomgeving, veranderingen in de organisatie m.b.t. bijvoorbeeld projectmanagement.
 - c) beroepsinnovatie: hier richt het vak zich op het nemen van initiatieven en het leveren van een bijdrage aan ontwikkelingen van het beroep en in het domein. Het profileren van het beroep is daarbij ook van groot belang.
3. Professionele leerbegeleiding: Hierin zal gebruik worden gemaakt van bijvoorbeeld een portfolio en een Persoonlijk OntwikkelingsPlan (POP).

De beoogde studenten hebben een hbo-bachelor / wo-getuigschrift in het domein van Social Work en zijn minimaal drie jaar werkzaam op post hbo-niveau. De tweejarige opleiding is alleen in deeltijd te volgen. De opleiding start waarschijnlijk in september 2007.

Master (Stads)Pedagogiek Hogeschool Rotterdam

De masteropleiding (Stads)Pedagogiek komt voort uit de vroegere MO-B opleiding Pedagogiek en de Kenniskring Opgroeien in de stad. In de Kenniskring, die in 2000 is opgericht, werken de zes educatieve en sociaal agogische opleidingen samen.

De masteropleiding legt het accent op het grote-stedenbeleid, in het bijzonder op het lokale geïntegreerde onderwijs- en jeugdbeleid en op de professionaliseringsreizen die gesteld worden aan het daarin werkzame hogere kader.

Vanuit die invalshoek besteedt de opleiding naast opvoedings- en onderwijswetenschappen ook aandacht aan politicologie/bestuurskunde en stadsociologie en daarnaast aan Management & Beleid. Kenmerkend voor de opleiding is niet alleen de verbreding en versterking van de 'midcareer' van de studenten/professionals maar ook de nadruk op de ketenaanpak, kansenregie en de oriëntatie op de Rotterdamse praktijk.

De masteropleiding is bedoeld voor mensen die werkzaam zijn in het onderwijs, het jeugd- en jongerenwerk en de jeugdzorg. Ze richt zich op leidinggevendenden, beleidsmakers en -uitvoerders die binnen organisaties een schakelfunctie vervullen en te maken krijgen met theorie en praktijk, beleid en uitvoering.

Master (Ecologische) Pedagogiek Hogeschool Utrecht

In de masteropleiding (Ecologische) Pedagogiek ligt het accent op het volledige systeem rondom het kind. Vanuit een integrale benadering verkrijgt de student de benodigde competenties om jongeren te helpen deel te nemen aan een maatschappij die steeds complexer wordt.

De opleiding is bedoeld voor mensen met een diploma van een hbo- of bacheloroopleiding (hoger pedagogisch, sociaal agogisch of educatie) en twee jaar relevante werkervaring.

De studieduur is drie jaar in deeltijd (studiebelasting 12 uur per week).

Master Opvoedingsondersteuning UvA

De masteropleiding Opvoedingsondersteuning bereidt de student voor op het op academisch niveau functioneren in beroepsvelden waar pedagogische vraagstukken zich voordoen bij de opvoeding van kinderen in gezin, kinderopvang, school en het publieke domein. Speciale aandacht gaat daarbij uit naar situaties waarin opvoeders, instellingen of overheden actie moeten ondernemen om de ontwikkelingskansen van kinderen en jongeren te vergroten of om problemen te voorkomen, signaleren of op te lossen.

Het doel van de opleiding is:

1. Het leren ontwerpen en implementeren van pedagogische handelingsstrategieën vanuit individu, instituties en overheden.
2. Het verwerven van kennis en inzicht in de gangbare wetenschappelijke theorievorming over de verschillende invalshoeken van pedagogisch handelen.
3. Het verwerven van vaardigheden in a. het transformeren van een praktische of theoretische vraag in een met wetenschappelijke middelen beantwoordbare vraag; b. het ontwerpen en uitvoeren van een plan van informatieverzameling en overige onderzoeksmatige activiteiten; c. het formuleren van een antwoord op de betreffende vraag.

Het programma bestaat uit:

- Het werkveld opvoedingsondersteuning.
- Theorie en interventie op microniveau.
- Grondslagen en methodologie van praktijkonderzoek.

De masteropleiding is bedoeld voor studenten met een bachelordiploma Pedagogische wetenschappen of Maatschappij- of gedragswetenschappen (na een schakelprogramma). Het is een 1-jarige voltijdse opleiding gericht op functies als begeleider, beleidsmedewerker, onderzoeker, staffunctionaris en voorlichter.

Bijlage 4 Activiteiten en tijdsplanning

fase 1 - analyse en fase 2 - voorbereiding

	Activiteit	Eigenaar	Inzet	Wanneer?
Fase 1				
1.	Verkenning mogelijkheden masteropleiding door middel van een conferentie	Nico van Tol	PVH	juli 06
2.	Opdracht aan Verwey-Jonker (Katja van Vliet) om een rapport te schrijven over de inhoud en de organisatie van de master n.a.v. gesprekken met deskundigen	Nico van Tol	NVT Katja van Vliet= KvV	juli - dec 06
3.	Verkenkende gesprekken met twee hogescholen	Nico van Tol	NVT KvV	dec 06 tot april 07
4.	Bijeenkomst met deskundigen over de inhoud	Nico van Tol	KvV, PVH, YGR, MAA, EDH	15 feb 07
5.	Bijeenkomst met deskundigen over de organisatie	Nico van Tol	KvV, PVH, EDH	8 mrt 07
Fase 2				
1.	Werven Lector	Erica de Heus	EDH, PVH, YGR / MAA	Start aug 07
2.	Programma samenstellen: inhoud, doelstelling en vormgeving	Lector	NVT, PVH, YGR / MAA / RSP	sep - feb 07
3.	Accreditatie voorbereiden en aanvragen NVAO	notk	ICLON Lector PVH	sep - feb 07
4.	Samenwerking met partners vastleggen	Erica de Heus	NVT Lector	nov - jan 07
5.	Samenstellen ontwikkelteams en ontwikkeling en voorbereiding onderwijs (nb: werving)	Lector	NVT	jan -aug 08
Fase 3				
10.	Start cursus	notk		sep 08

Colofon

opdrachtgever	Hogeschool Leiden
financier	Hogeschool Leiden
auteurs	Dr. K. van Vliet (Verwey-Jonker Instituut), N. van Tol (Hogeschool Leiden)
basisontwerp binnenwerk	Gerda Mulder BNO, Oosterbeek
opmaak	N. van Koutrik
uitgave	Verwey-Jonker Instituut Kromme Nieuwegracht 6 3512 HG Utrecht telefoon 030-2300799 telefax 030-2300683 e-mail secr@verwey-jonker.nl website www.verwey-jonker.nl

De publicatie

De publicatie kan gedownload worden via onze website: <http://www.verwey-jonker.nl>. Behalve via deze site kunt u producten bestellen door te mailen naar verwey-jonker@adrepak.nl of faxen naar 070-359 07 01, onder vermelding van de titel van de publicatie, uw naam, factuuradres en afleveradres.

Verwey-Jonker Instituut, Programma Jeugd, opvoeding en onderwijs, D3462568

© Verwey-Jonker Instituut, Utrecht 2007

Het auteursrecht van deze publicatie berust bij het Verwey-Jonker Instituut.

Gedeeltelijke overname van teksten is toegestaan, mits daarbij de bron wordt vermeld.

The copyright of this publication rests with the Verwey-Jonker Institute.

Partial reproduction is allowed, on condition that the source is mentioned.